

ศึกษาการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย เขตสุขภาพที่ 6

ภุชญา วงษ์วรรณ, ดร.ศรัชมา กาจนสิงห์
ศูนย์อนามัยที่ 6 ชลบุรี กรมอนามัย

กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัย มีนโยบายส่งเสริมคนไทยสุขภาพดี ซึ่งการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค เป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์สู่ความเป็นเลิศของสาธารณสุข¹ เพื่อยกระดับสุขภาพสตรีและเด็ก จึงประกาศนโยบาย 9 ข้อ ที่จะให้แม่-ลูก ปลอดภัยจากการตั้งครรภ์และการคลอดลูกได้รับการเลี้ยงดูให้เจริญเติบโตและพัฒนาการสมวัย มีระดับเขาวนปัญญาเทียบเท่ามาตรฐานสากล² จากการศึกษาสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย ปี 2560 พบว่า เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการสมวัย ในระดับประเทศ ร้อยละ 65.7 เขตสุขภาพที่ 6 ร้อยละ 85.8 เพื่อเป็นการสนับสนุนให้พ่อและแม่ดูแลสุขภาพของลูกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี ได้อย่างเหมาะสม และเป็นที่ยอมรับความรู้ และบันทึกข้อมูลด้านสุขภาพของแม่และเด็ก ตั้งแต่ตั้งครรภ์ จนเด็กอายุ 6 ปี กรมอนามัย จึงได้จัดทำสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ซึ่งเป็นสมุดประจำตัวด้านสุขภาพอนามัยสำหรับแม่ตั้งครรภ์ คลอด หลังคลอด และสำหรับลูกตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 6 ปี เริ่มใช้มาตั้งแต่ปี 2528⁷ จนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้มีการวิจัยประเมินการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) ในสถานบริการสาธารณสุข เป็นการสำรวจความรู้ ความสามารถ ทักษะการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กในผู้ให้และผู้รับบริการ⁵ และมีการวิจัยการประเมินผลการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กของผู้ปกครองที่คลินิกสุขภาพเด็กดีโรงพยาบาลพุทธชินราช พิษณุโลก ซึ่งเป็นการศึกษาความรู้เกี่ยวกับสุขภาพเด็ก และความสัมพันธ์ของทักษะการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก⁶ ทั้งนี้ยังมีการศึกษาความพึงพอใจการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กฉบับปี 2559 ในโครงการสำรวจและประเมินผลผลิตภัณฑ์(Product Champion) ของกรมอนามัย ปี 2560

จากข้อมูลดังกล่าว ยังไม่พบว่ามีการศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สมุดบันทึกสุขภาพกับพัฒนาการเด็ก โดยเฉพาะในเขตสุขภาพที่ 6 ผู้วิจัยจึงสนใจและดำเนินการศึกษาการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กที่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย เขตสุขภาพที่ 6

วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก 2) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย

วิธีดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการศึกษาข้อมูลย้อนหลังโดยใช้ข้อมูลจากการวิจัยสถานการณ์พัฒนาการเด็กปฐมวัย เขตสุขภาพที่ 6 ปี 2560 (Secondary Data) มาทำการวิเคราะห์ เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก และศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กกับพัฒนาการเด็กปฐมวัย เขตสุขภาพที่ 6 โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พร้อมสัมภาษณ์ แม่ พ่อ หรือผู้ดูแลเด็ก และประเมินพัฒนาการเด็กจากแบบประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย Denver II (ฉบับภาษาไทย) ในเด็กอายุตั้งแต่ 8 เดือน 16 วัน ถึง 5 ปี 11 เดือน 29 วัน ที่มีสัญชาติไทยและไม่มีความพิการแต่กำเนิดที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก และเป็นผู้ที่อาศัยในเขตสุขภาพที่ 6 ปี 2560 จำนวนที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ จำนวน 876 คน ประกอบด้วย จังหวัดจันทบุรี 230 คน จังหวัดระยอง 306 คน และฉะเชิงเทรา จำนวน 340 คน

ผลการวิจัย ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการอ่านสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ได้แก่ ปัจจัยอาชีพของแม่ อาชีพของพ่อ รายได้พ่อ การศึกษาของผู้ดูแลเด็ก ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการบันทึกสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็ก ได้แก่ ปัจจัยอาชีพของแม่ รายได้แม่ อาชีพของพ่อ การฝากครรภ์สถานบริการภาครัฐ/เอกชน และปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการนำสมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กมารับบริการ ได้แก่ การศึกษาพ่อ * ($p < 0.05$) การใช้สมุดบันทึกสุขภาพแม่และเด็กไม่มีความสัมพันธ์กับพัฒนาการเด็กปฐมวัยไทย เขตสุขภาพที่ 6

ข้อเสนอแนะ 1) พัฒนาสื่อ ชุดความรู้ และการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ให้เหมาะสมกับคุณลักษณะของแม่ พ่อ ผู้ดูแลเด็ก 2) ผลิตนวัตกรรมการเสริมสร้างพัฒนาความฉลาดด้านสุขภาพให้กับ แม่ พ่อ และผู้ดูแลเด็ก ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก